Polnisch

MiMi Gewaltprävention
Mit Migranten
für Migranten

Zapobieganie przemocy wobec kobiet w Republice Federalnej Niemiec

Uaktualnione wydanie

Poradnik dla uchodźczyń, migrantek i młodzieży

Ulotka sponsorowana przez:

Die Beauftragte der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration

Ethno-Medizinisches Zentrum e.V.

Impressum

Gewaltschutz für Frauen in Deutschland –
Ratgeber für geflüchtete Frauen, Migrantinnen und Jugendliche

Herausgeber:
Ethno-Medizinisches Zentrum e. V.
Königstraße 6, 30175 Hannover

Konzeption, Inhalt, Erstellung:
Duale Hochschule Baden-Württemberg Villingen-Schwenningen (DHBW)
– Institut für Transkulturelle Gesundheitsforschung

Ethno-Medizinisches Zentrum e. V. (EMZ e. V.)
– MiMi Integrationslabor Berlin (MiMi Lab)

Förderung: Beauftragte der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration

Projektleitung: Ramazan Salman (EMZ e. V.), Prof. Dr. Dr. Jan Ilhan Kizilhan (DHBW)

Redaktion: Jasmin Bergmann, Dagmar Freudenberg, Sarah Hoffmann, Olga Kedenburg, Ahmet Kimil, Prof. Dr. Dr. Jan Ilhan Kizilhan, Claudia Klett, Gabriele Martens, Ass. iur. Isabell Plich, Anne Rosenberg, Andreas Sauter, Ramazan Salman, Prof. Dr. Karin E. Sauer, Prof. Dr. Anja Teubert, Susanne Winkelmann, Lutz Winkelmann RA

Layout und Satz: eindruck.net

Übersetzung: Dolmetscherdienst – Ethno-Medizinisches Zentrum e. V.

Bildquellen: Umschlagbild und Bild auf Seite 16 © Tom Platzer „Styling time4africa“
Ministerin Widmann-Mauz: Bundesregierung/Kugler · Seite 2: © iStock, imagesbybarbara
Seite 5, 22, 25, 29: © Fotolia · Seite 11: © iStock, m-imagephotography

Alle Rechte vorbehalten. Das Werk ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwendung in anderen als den gesetzlich zugelassenen Fällen bedarf deshalb der vorherigen schriftlichen Genehmigung durch den Herausgeber.

Diese Publikation können Sie jederzeit über die Webseiten „www.mimi-gegen-gewalt.de“ oder „www.mimi-bestellportal.de“ in folgenden Sprachen anfordern: Deutsch, Albanisch, Arabisch, Bulgarisch, Dari, Englisch, Farsi, Französisch, Kurdisch, Paschto, Polnisch, Rumänisch, Russisch, Serbisch/Kroatisch/Bosnisch, Spanisch, Italienisch, Türkisch und Vietnamesisch

3. Auflage · Stand: November 2018

Przedmowa

Drodzy Czytelnicy,

Od 2016 roku realizowany jest projekt o zasięgu krajowym „MiMi – zapobieganie przemocy z migrantami dla migrantów". W ramach projektu zamierzamy wspierać uciekinierki – kobiety i dziewczęta oraz w znacznym stopniu przyczynić się do tego, aby kobiety dotknięte lub zagrożone przemocą, zostały poinformowane o przysługujących im prawach oraz o możliwościach ochrony.

Liczby pokazują jak duże jest zapotrzebowanie: w ciągu ostatnich trzech lat złożono 1,36 milionów pierwszych wniosków o udzielenie azylu, z tego 463.000 (34 %) wnioskodawców stanowiły kobiety. Nie każda kobieta potrzebuje wsparcia w obszarze przeciwdziałania przemocy, niemniej wiele kobiet zetknęło się z przemocą albo jej doświadczyło w kraju pochodzenia lub podczas ucieczki. Rozmowy na temat przemocy seksualnej są trudne dla wielu kobiet. Kobiety częściej aniżeli mężczyźni pozostają w pobliżu ośrodków przeznaczonych dla uchodźców i rzadziej je opuszczają. Dlatego też, niniejszy projekt sięga do sprawdzonej strategii zainicjowanej przez Stowarzyszenie Ethno-Medizinisches Zentrum: wolontariuszki z własnego doświadczania wiedzą jak dużym wyzwaniem jest odnalezienie się w nowym środowisku, które jest zupełnie obce. W połączeniu z traumatycznymi przeżyciami jest to dużo trudniejsze.

Wolontariuszki udają się wprost do ośrodków przyjęć i zakwaterowania dla uchodźców i wkraczają w strefę rodzinną. Na miejscu udzielają kobietom i młodym dziewczętom informacji na temat ochrony praw człowieka, praw dziecka i kobiet oraz pokazują im, w jaki sposób mogą się chronić przed atakami przemocy. Wolontariuszki pracują zwracając uwagę na aspekty kulturowe, językowe i płciowe.
Cieszy mnie fakt, że od roku 2018 niniejszy projekt w znacznym stopniu uwzględnia oferty prewencyjne, które są skierowane do mężczyzn oraz oferuje im kursy na wolontariuszy. Relacje oparte na wzajemnym poszanowaniu i bez używania przemocy są możliwe tylko wówczas, gdy kobiety i mężczyźni wspólnie się zaangażują.
Drodzy Czytelnicy, mam nadzieję, że niniejszą broszurą możemy Was wesprzeć w tej jakże ważnej pracy świadczonej na rzecz uchodźców.

Annette Widmann-Mauz
Minister stanu przy kanclerz federalnej i pełnomocniczka rządu federalnego ds. migracji, uchodźców i integracji

Spis treści

1. Migracja, uchodźstwo i przemoc 4

Przemoc w kraju pochodzenia przyczyną uchodźstwa | Przemoc w czasie uchodźstwa
Przemoc w ośrodkach dla uchodźców | Przemoc w kraju docelowym

2. Różne formy przemocy 8

Przemoc bezpośrednia | Przemoc strukturalna | Przemoc instytucjonalna

3. Przemoc wobec kobiet i dzieci 12

Kim są sprawcy? | Przyczyny przemocy wobec kobiet i dzieci
Przykłady przemocy wobec kobiet i dzieci | Konsekwencje przemocy wobec kobiet i dzieci

4. Sposoby wyzwolenia się z przemocy 26

Program ochrony ofiar przemocy w Niemczech | Wspólnie przeciw przemocy

Glosariusz 32

Wybrane adresy 36

1. Migracja, uchodźstwo i przemoc

PRZEMOC W KRAJU POCHODZENIA PRZYCZYNĄ UCHODŹSTWA

Przemoc wobec kobiet stanowi **jedną** z przyczyn ucieczki. Wynika to z faktu, że w niektórych krajach kobiety nie posiadają tych samych praw co mężczyźni, pomimo iż do 2014 roku 143 kraje wpisały równouprawnienie do konstytucji. W różnych cywilizacjach, kulturach i religiach pozycja społeczna kobiety jest niższa niż mężczyzny.

Sytuacja prawna: W 1949 roku została powołana Komisja ds. Statusu Kobiet (Commission on the Status of Women – CSW). Działania komisji mają na celu poprawę *sytuacji prawnej* kobiet w życiu politycznym, ekonomicznym i społecznym. W 1979 roku weszła w życie konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women – CEDAW), która w 2015 roku została ratyfikowana przez 187 państw, w tym przez Republikę Federalną Niemiec. *Przemoc ze względu na płeć* (jak np. **przemoc seksualna lub domowa) jest przestępstwem i podlega karze. Można złożyć wniosek o wszczęcie postępowania sądowego.**

Przemoc seksualna i domowa stanowi jeden ze sposobów utrzymania męskiej dominacji nad kobietami. Przykładami na to są:

– rytualne obrzezania (okaleczanie) żeńskich narządów płciowych, mimo iż praktykowanie obrzezania zostało prawnie zakazane;

– nierówne stosunki władzy między kobietami a mężczyznami, które doprowadziły do *uzależnienia* kobiet. Kobiety są traktowane jako „towar", a usługi seksualne jako „zapłata". Następstwem tego jest niejednokrotnie zawieranie małżeństw pod przymusem lub zmuszanie do prostytucji, prostytucja na skutek ubóstwa oraz handel ludźmi;

– *molestowanie* kobiet i dzieci przez personel instytucji publicznych (policję, wojsko lub urzędników państwowych) w kraju pochodzenia, np. podczas aresztowań lub przesłuchań;

– przemoc seksualna na tle politycznym. Niektóre grupy społeczne mają zostać ujarzmione i wykorzenione poprzez masowe gwałty. W takich sytuacjach mówi się o *„czystkach etnicznych"*. Przemoc seksualna stanowi swego rodzaju taktykę wojenną mającą na celu poniżenie lub zlikwidowanie określonej wspólnoty. Kobiety przetrzymywane są w obozach gwałtu (rape camps);

– zaniedbywanie lub w skrajnych przypadkach zabójstwo dzieci urodzonych podczas wojny w wyniku gwałtu. Dzieci, które przeżyją i mieszkają z matkami, na

** Zwroty, które znajdują się w glosariuszu w tekście zaznaczone są kursywą*

ogół nie mają zapewnionego bezpieczeństwa i ochrony prawnej. Podobnie jest w przypadku dzieci, które straciły rodziców w czasie wojny (sieroty wojenne), niekiedy zmusza się je do pracy na rzecz wojska lub wykorzystuje w konfliktach zbrojnych jako tzw. dzieci-żołnierze.

Innymi przyczynami uchodźstwa, oprócz przemocy wobec kobiet i dzieci, są np. wojna lub *przymusowe wysiedlenia*. Jednak samo uchodźstwo może być niebezpieczne dla kobiet i dzieci, ponieważ podczas ucieczki są one często narażone na różne formy przemocy.

PRZEMOC W CZASIE UCHODŹSTWA

Podczas ucieczki kobiety są szczególnie narażone na niebezpieczeństwa, w tym na przemoc. Aktów przemocy lub molestowania seksualnego wobec kobiet mogą dopuszczać się piraci, oszuści, przemytnicy, pracownicy ochrony lub nawet inni *uchodźcy*. Na przykład pracownicy służb granicznych przetrzymują kobiety i dzieci i molestują je seksualnie przez dłuższy okres. Piraci biorą kobiety jako zakładniczki i zmuszają do czynności seksualnych. Dopiero potem mogą one kontynuować podróż. Przemytnicy pomagają kobietom i dzieciom przedostać się przez granicę, w zamian za to żądają usług seksualnych, pieniędzy lub wartościowych przedmiotów.

Podczas ucieczki na większe *ryzyko* doświadczenia przemocy lub przemocy na tle seksualnym są narażone:

– samotnie podróżujące kobiety z dziećmi lub bez;

– kobiety ciężarne lub karmiące;

– młode dziewczęta oraz dzieci bez opiekunów;

– młodo zaślubione dzieci – niektóre z noworodkami;

– osoby upośledzone i starsze;

– osoby, które nie są w stanie *komunikować* się z otoczeniem.

W trakcie ucieczki, uchodźcy mieszkają przez dłuższy czas w obozach, które są dla nich często jedynym miejscem schronienia. W obozach istnieje zwiększone prawdopodobieństwo doświadczenia przemocy. Ponadto w obozach uchodźcy są zależni od różnych instytucji, które mają za zadanie zapewnić im niezbędną pomoc i opiekę. To poczucie zależności powoduje, że uchodźcy tracą kontrolę nad swoim życiem. Fakt ten może wywołać stan nierównowagi wewnętrznej (kryzys) u mężczyzn, którzy obawiają się zachwiania własnej pozycji w społeczeństwie i reagują na to agresywnym zachowaniem.

! Przyczyny agresywnego zachowania mogą być różnorakie. Niemniej nic nie usprawiedliwia mężczyzn, którzy stosują przemoc wobec kobiet i dzieci.

PRZEMOC W OŚRODKACH DLA UCHODŹCÓW

W ośrodkach dla uchodźców w Niemczech zarejestrowano wzrost liczby aktów przemocy wobec kobiet. Więcej niż dwie trzecie uchodźców stanowią mężczyźni, większość z nich nie przekroczyła 30. roku życia. Brak jest *pomieszczeń* lub *ośrodków* przeznaczonych wyłącznie dla kobiet.

Akty prawne i wytyczne w zakresie pobytu i azylu utrudniają uniknięcie zagrożeń związanych z przemocą wobec uchodźczyń. Urzędy ds. cudzoziemców mogą jednak chronić kobiety, np. poprzez uchylenie *obowiązku zamieszkiwania w danym miejscu* i przydzielenie kobietom mieszkania lub miejsca w ośrodku w innym mieście lub regionie.

W celu zapewnienia ochrony w ośrodkach dla uchodźców mogą zostać zastosowane następujące działania:

– wydalenie przez policję sprawców przemocy z ośrodka na krótki okres;

– sankcje przewidziane w *Ustawie o Ochronie przed Czynami Przemocy i Prześladowania;*

– zakaz wstępu do budynku.

Powyższe środki zapobiegawcze pomagają tylko na krótki czas. Kobiety i dzieci w ośrodkach dla uchodźców narażone są na przemoc ze strony współuchodźców lub partnerów. Między partnerami występuje często stosunek dominacji. Osoby *ubiegające* się o *azyl i nieposiadające uregulowanego statusu pobytowego* mieszkają w ośrodkach we względnej izolacji. Stosunkowo rzadko otrzymują wsparcie lub

pomoc prawną w miejscu pobytu. Wielu z nich nie ma odwagi, aby zwrócić się o pomoc prawną. Niektórzy obawiają się, że utracą przy tym pozwolenie na pobyt w Niemczech. Kobiety, które składają wniosek o azyl, muszą umotywować przyczyny ucieczki. Wiele kobiet wstydzi się przyznać, że są ofiarami przemocy na tle seksualnym, gdyż pozytywne rozpatrzenie wniosku o azyl jest uzależnione od istnienia związku małżeńskiego.

! Skorzystanie z przewidzianych środków prawnych nie ma wpływu na postępowanie azylowe.

PRZEMOC W KRAJU DOCELOWYM

Nie tylko w ośrodkach dla uchodźców kobiety i dzieci są narażone na przemoc. Uchodźcy doznają także przemocy ze strony społeczeństwa w *kraju przyjmującym*.

Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Johansson więcej niż trzy czwarte uchodźczyń w Niemczech doświadczyło *przemocy psychicznej,* połowa z nich doświadczyła przemocy fizycznej, a jedna czwarta molestowania seksualnego. Amnesty International przeprowadził rozmowy z uchodźczyniami, które relacjonowały o doświadczonej przemocy nie tylko podczas ucieczki, ale również o ciągłym strachu przed przemocą w Niemczech. Sprawcami przemocy byli partnerzy, obce osoby, współmieszkańcy a nawet personel w ośrodkach. Akty przemocy miały miejsce w przestrzeni publicznej, w ośrodkach dla uchodźców lub we własnym mieszkaniu.

Niektóre osoby obawiają się same opuszczać ośrodki dla uchodźców, w których przebywają. Przyczyną tego jest lęk przed:

- obelgami i wyzwiskami na ulicy ze strony ludności miejscowej
- przemocą fizyczną i atakami na tle rasowym
- dyskryminacją lub nierównym traktowaniem w szkole, w miejscu kształcenia lub w miejscu pracy

W Niemczech w latach 2015 – 2017 miało miejsce ponad 2200 ataków na ośrodki dla osób ubiegających się o azyl (np. podpalenia budynków).

Uchodźcy doświadczają nie tylko przemocy ze względu na płeć, ale również doznają przemocy na tle rasowym. Dotyczy to zwłaszcza młodzieży.

2. Różne formy przemocy

Przemoc występuje w różnych formach. Z reguły wyróżnia się trzy formy przemocy:
– bezpośrednią
– strukturalną
– instytucjonalną

Każda kobieta i dziecko mają te same prawa co mężczyźni. Gwarantuje im to prawo do pomocy i ochrony przed prześladowaniem.

PRZEMOC BEZPOŚREDNIA

Z przemocą bezpośrednią mamy do czynienia, gdy jakaś osoba stosuje zachowanie przemocowe wobec innych osób lub przedmiotów.

Przykład dziecko:
Ojciec, zapewnia swoją dwunastoletnią córkę, że kocha ją ponad wszystko. Ojciec wyjaśnia dziecku, że z tego powodu się do niej przymila. Pragnie dotykać jej ciała i mówi do córki: „W naszej rodzinie zawsze tak to robimy i dlatego nie powinnaś się bronić i nikomu nie mówić na ten temat". Ojciec wywiera presję na córkę, twierdząc: „To co robimy jest zupełnie normalne, wszyscy tak robią. Twoja matka nie chce już ze mną spać, dlatego ty musisz to robić". Grozi przy tym córce, że jeśli komukolwiek o tym powie, on pójdzie do więzienia. To przykład wykorzystywania seksualnego.

Granice postawione przez dziecko mogą zostać przekroczone już dużo wcześniej, np. podczas codziennych sytuacji: dziadek w każdą niedzielę przychodzi w odwiedziny i życzy sobie na powitanie buziaka od wnuczki. Dziewczynka nie chce odwzajemniać pocałunku, niestety jej decyzja nie jest respektowana.

Dziecko skuteczniej może się uchronić, jeśli nauczy się
– mówić „nie" i
– krewni nauczą się respektować postawione granice.

Przemoc seksualna w rodzinie to bardzo wrażliwy i trudny temat. Jeśli zaobserwuje się oznaki przemocy, należy niezwłocznie skontaktować się z odpowiednim *punktem doradztwa*. Pracownicy punktów doradczych podlegają *tajemnicy zawodowej,* co oznacza, że nie mogą nikomu przekazywać uzyskanych informacji. Mogą udzielić porad, co należy uczynić w danej sytuacji i jak się bronić.

Przykład dorosłej kobiety:
Mężczyzna przez lata nakłania kobietę do współżycia, kiedy tylko on ma na to ochotę. Tym samym zmusza ją do współżycia z nim wbrew jej woli. Kobieta musi zaspokoić go seksualnie. Mężczyzna godzi się na urazy psychiczne jak również na obrażenia fizyczne kobiety. Kobiety ulegają często ze strachu przed biciem oraz są przekonane, że mężczyzna ma prawo tak postępować. Wielu partnerów potęguje to jeszcze, mówiąc kobiecie, że to ona ponosi winę za to, że mężczyzna stosuje wobec niej przemoc. „Jeśli się nie bronisz i ulegasz, to lepiej dla ciebie" – mówi mężczyzna. Jest zdania, że ma prawo do współżycia z małżonką, także wówczas, gdy ona tego nie chce. Nie jest to zgodne z prawdą i w Niemczech podlega karze.

Jest to jedna z oczywistych form przemocy bezpośredniej. Niestety kobieta jest często pozostawiona sama sobie, ponieważ członkowie rodziny

- nie dowierzają, że mąż mógłby dopuścić się wobec niej tego rodzaju przemocy;
- są zdania, że mąż ma ku temu prawo. Kobieta powinna być uległa i współżyć z mężem;
- radzą, nie rozmyślać na ten temat i pokornie znosić zachowanie mężczyzny. Nie ma przecież innych możliwości.

PRZEMOC STRUKTURALNA

Przemoc strukturalna jest wzmacniana poprzez nierówne stosunki władzy. Większa władza nad innymi osobami oznacza w pierwszej kolejności tylko to, że ma się wpływ na to, aby inni postępowali zgodnie z naszymi oczekiwaniami. W istocie nie ma w tym nic złego i jest to integralnym elementem w stosunkach międzyludzkich, w szczególności w relacjach pomiędzy rodzicami i dziećmi, ale również w innych kontaktach społecznych. Ważne jest, aby nie ograniczać innych osób w ich prawie do samostanowienia.

Przykład:
Jeśli mężczyzna utrzymuje finansowo swoją rodzinę, wówczas to on zarządza w domu finansami.
Już sam fakt, która osoba posiada pieniądze, ma bardzo duże znaczenie, gdyż sprzyja to powstaniu stosunku zależności. W przypadku utraty pieniędzy lub innych rzeczy materialnych, odczuwa się niepewność i zagrożenie. Ten, kto posiada władzę, może dawać lub odbierać innym osobom poczucie bezpieczeństwa. Osoby, którym odebrano poczucie bezpieczeństwa mogą tym samym utracić członków rodziny lub przyjaciół. Dlatego też, władza (przemoc strukturalna) wpływa znacznie na pozycję kobiet i dzieci w środowisku, w którym dominują struktury przemocy.

Przemoc strukturalna jest zatem uwarunkowana brakiem równowagi władzy w społecznościach. Niektórzy członkowie danej społeczności często nie posiadają żadnych praw i nie są w stanie się bronić. Nie mogą też decydować o tym, co jest dla nich dobre i ważne (np. gdzie chcieliby mieszkać).

Posiadanie władzy nie zawsze jest czymś negatywnym. Osoba, mająca władzę nad innymi powinna być tego świadoma i umieć się z nią obchodzić. Przykładowo rodzice mają władzę nad dziećmi, które są od nich zależne. Rodzice powinni umiejętnie obchodzić się z władzą rodzicielską, tak aby pomagać swoim dzieciom i je wspierać. Dotyczy to również dysponowania pieniędzmi na wydatki rodzinne, bez nadużycia władzy.

PRZEMOC INSTYTUCJONALNA

Przemoc instytucjonalna jest jedną z form przemocy, która powstaje w wyniku stworzonego lub istniejącego podziału władzy lub zależności w danej instytucji. Przemoc ta utrudnia ludziom działania, które są ważne dla nich samych (np. w pracy, w szkole lub w domach opieki, gdzie narzucony jest czas posiłków, albo w przypadku osób, które uzależnione są od opiekunów).

W założeniu przemoc instytucjonalna ma służyć utrzymaniu ładu społecznego. Uchwalając ustawy i normy dany kraj zapewnia swoim obywatelom bezpieczeństwo i równouprawnienie. Celem jest pokojowe i oparte na wzajemnej tolerancji współżycie w danym społeczeństwie. Ten fakt nie powinien być jednak nadużywany, np. przez policję, pracowników społecznych lub w rodzinie.

Przemoc ma wiele twarzy i może przybierać różnorodne formy, które mogą występować niemal jednocześnie. Akty przemocy spotyka się w wielu kulturach. Występują także na styku kultur. Przykładowo jedną z form organizacji społecznej jest patriarchat, rozumiany jako forma męskiej dominacji i władzy mężczyzn nad kobietami. Kobiety, jako jednostki o niższym statusie społecznym, nie mogą brać aktywnie udziału w życiu społecznym (kształcić się, podejmować pracy). Przyczyny przemocy doszukać się można również w nierównomiernym podziale dóbr zarówno w społeczeństwie, jak i na świecie (nierówny podział dóbr materialnych, ubóstwo, stosunki między krajami bogatymi i biednymi).

3. Przemoc wobec kobiet i dzieci

Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) przemoc wobec kobiet stanowi jeden z głównych czynników ryzyka zdrowia kobiet na świecie. Organizacja Narodów Zjednoczonych definiuje przemoc wobec kobiet jako każdy akt przemocy, którego rezultatem jest fizyczna, seksualna lub psychiczna krzywda, włącznie z groźbą popełnienia tego czynu. Ponadto przemoc to również *wymuszenie* oraz *pozbawianie wolności,* niezależnie od tego, czy czyny te miały miejsce w życiu publicznym, czy prywatnym. Przemoc obejmuje m.in. nasępujące formy:

Przemoc fizyczna, seksualna lub psychiczna w rodzinie:

– przemoc w małżeństwie i poza nim (np. bicie, wykorzystywanie seksualne, gwałty, *poniżanie,* groźby)

– wykorzystywanie seksualne dzieci w rodzinie

– przemoc związana z posagiem

– rytuały i obrzędy szkodliwe dla kobiet (np. okaleczenie żeńskich narządów płciowych)

– przemoc, która ma na celu *wyzysk*

Przemoc fizyczna, seksualna lub psychiczna w społeczeństwie:

– zastraszanie, napastowanie seksualne, wykorzystywanie seksualne i gwałt w miejscu pracy, w *instytucjach oświatowych* lub innych miejscach

– *handel kobietami* i *zmuszanie do prostytucji*

Przemoc fizyczna, seksualna lub psychiczna ze strony państwa lub tolerowana przez państwo

Stan prawny:
Stosowanie przemocy – fizycznej i psychicznej („uszkodzenie ciała") jest karalne w Republice Federalnej Niemiec!

KIM SĄ SPRAWCY?

W 90 proc. sprawcami przemocy są mężczyźni z najbliższego otoczenia ofiary. Sprawcy pochodzą ze wszystkich grup społecznych. Sprawcą może być: mąż, ojciec, dziadek, nauczyciel, przyjaciel rodziny, trener, wujek, brat, ksiądz, terapeuta itp. Sprawca nadużywa władzy lub stosuje przemoc seksualną wobec kobiety lub dziecka wykorzystując przy tym ich niekorzystną sytuację.

Wegług Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w niektórych społecznościach kobiety doświadczają często przemocy ze strony *partnerów życiowych.* Społeczności te charakteryzują się brakiem równouprawnienia między mężczyznami a kobietami. Modele ról społecznych mężczyzn i kobiet są narzucone struktu-

ralnie i kontekst kulturowy reguluje prawa mężczyzn, w tym prawo żądać seksu od kobiety. Uczucia kobiet nie są brane pod uwagę. Przemoc wobec kobiet nie jest surowo karana, a niekiedy znajduje nawet akceptację.

Ofiary przemocy szukają często przyczyn wybuchu agresji, które mogą odciążyć sprawcę. Prowadzi to do usprawiedliwienia aktów przemocy i niejako zachęca sprawcę do dalszego jej stosowania. Sprawca przemocy jest przekonany, że: „Moje czyny nie mają konsekwencji".- „Nic mi nie zagraża!" – „Wszyscy się mnie boją i mnie respektują!".

PRZYCZYNY PRZEMOCY WOBEC KOBIET I DZIECI

Nierówności społeczne o charakterze strukturalnym między mężczyzną a kobietą są przyczyną przemocy wobec kobiet. Czynniki potęgujące przemoc to:

– ***ustrój patriarchalny:*** Typ organizacji społecznej, w którym dominują określone wzorce płciowe: męski i kobiecy. Męski zawiera w sobie cechy takie jak władza, siła i *dominacja*. Kobiecy zaś *pobłażliwość, pasywność* i uległość;

– **silnie zakorzenione męskie wyobrażenia o własnej roli przy jednoczesnym przekonaniu o własnej przewadze:** Ponieważ mężczyzna jest przekonany o przysługującym mu prawie, dochodzi często do aktów przemocy. Mężczyzna wychodzi z założenia, że może dysponować swoją żoną, jej ciałem i wszystkim co jej dotyczy, np. z kim rozmawia, jak się ubiera i gdzie przebywa;

– **wzrost emancypacji kobiet (w życiu codziennym i zawodowym):** niektórzy mężczyźni odczuwają to jako zagrożenie, gdy ich małżonki stają się niezależne o nich finansowo oraz w kontaktach społecznych.

– **bezsilność mężczyzny (np. w trakcie postępowania o przyznanie azylu, brak znajomości języka, bezrobocie):** może prowadzić do frustracji, które znajdują ujście w zachowaniu agresywnym wobec własnej rodziny. Dla mężczyzny oznaczać to może emocjonalne obciążenie. Potem przychodzi skrucha. Aż do momentu, kiedy wszystko zaczyna się od nowa.

– **grożąca separacja:** kobiety, które chcą rozstać się ze swoimi małżonkami/partnerami, są znacznie bardziej narażone na ryzyko doświadczenia przemocy. Mężczyzna nie może znieść tej myśli, ponieważ jest przekonany, że kobieta jest jego własnością.

Niektórzy mężczyźni uważają, że zadawanie innym przemocy, kontrola, dominacja, konkurencja oraz przemoc psychiczna to cechy „prawdziwego" mężczyzny. Prowadzi to często do konfliktów z żądaniami kobiet posiadania równych praw w społeczeństwie.

! **W Niemczech *równouprawnienie* jest uregulowane ustawowo**

Kobiety i mężczyźni przywykli przez lata do swoich ról społecznych. Dlatego też, niektórzy uważają przemoc za zjawisko normalne. Przyswojone przez lata role społeczne muszą w przyszłości ulec zmianie. Proces ten potrwa zapewne wiele lat, niemniej jest on niezmiernie ważny, aby wyelimimować zjawisko przemocy.

PRZYKŁADY PRZEMOCY WOBEC KOBIET I DZIECI

Określenie przemoc na tle płciowym obejmuje akty przemocy, do których dochodzi najczęściej w zaciszu domowym między partnerami życiowymi (przemoc domowa) oraz przemoc seksualną.

PRZEMOC DOMOWA

Nie ma precyzyjnej definicji *przemocy domowej*. Występuje ona wówczas, gdy były lub obecny partner życiowy wyrządza krzywdę swojemu obecnemu lub byłemu partnerowi. Jest to więc forma przemocy domowej między dorosłymi partnerami w rodzinie. W 90 proc. sprawcami przemocy są mężczyźni, a kobiety – ofiarami przemocy. Również dzieci są często ofiarami przemocy.

Przemoc domowa to działanie, które cechuje kontrola i *nadużycie władzy*. Charakterystyczne jest to: że do przemocy dochodzi przede wszystkim w sferze prywatnej. Prywatne otoczenie i sfera chronią sprawcę. Kobiety i dzieci często nie chcą lub nie mogą mówić o aktach przemocy. Lękają się przemocy ze strony małżonka/ojca. Wiele z nich obawia się, że rodzina zostanie rozdzielona przez policję, jeśli cokolwiek powiedzą o przemocy w domu. Dlatego też milczą. Tym samym znajdują się w bardzo ciężkiej sytuacji.

Przykłady przemocy domowej

- **przemoc fizyczna:**
  Jej przejawami są: pociąganie za włosy, policzkowanie, bicie pięścią, szczypanie, popychanie, duszenie, krępowanie lub atakowanie ofiary przedmiotami (także bronią).
- **przemoc psychiczna:**
  To wyśmiewanie partnerki w obecności innych osób, jej ciągłe krytykowanie za każdą drobnostkę, upokarzanie, fałszywe oskarżanie, zastraszanie i groźby wyrządzenia krzywdy dzieciom lub opuszczenia jej wraz z dziećmi, aż do grożenia śmiercią.
- **przemoc seksualna:**
  Związana jest ze zmuszaniem do uczestniczenia w czynnościach o charakterze seksualnym, z gwałtem lub ze zmuszaniem do prostytucji.
- **przemoc społeczna:**
  Charakteryzuje się kontrolą kontaktów społecznych partnera lub zabronieniem kontaktów z innym osobami, jak również zamykaniem ofiary. Niekiedy sprawca całkowicie izoluje swoją ofiarę od rodziny oraz przyjaciół.
- **przemoc ekonomiczna:**
  Ma na celu osiągnięcie zależności finansowej jednej osoby od drugiej. Sprawca zabrania partnerowi podjęcia pracy lub zmusza ją/jego do pracy dla niego/niej. W ten sposób ma pełną kontolę nad pieniędzmi rodzinnymi.

PRZEMOC SEKSUALNA

Przemoc seksualna może być jedną z form przemocy rodzinnej, ale jej zasięg jest dużo szerszy.

Zaczyna się od niestosownych i uwłaczających komentarzy skierowanych do kobiet. Często towarzyszą jej nieprzyzwoite spojrzenia lub wulgarne komentarze. Formy przemocy seksualnej sięgają od *przekraczania granic* poprzez napastowanie seksualne aż do gwałtu i wykorzystania seksualnego. Granice między poszczególnymi aktami przemocy są płynne i trudne do sprecyzowania.

Ta forma przemocy wykorzystuje seks jako narzędzie agresji. Przemoc seksualna objawia się poprzez demonstację własnej przewagi i ma na celu podporządkowanie ofiary. Istnieją różne formy przemocy seksualnej między dorosłymi. Niekiedy osoby dorosłe lub młodociane stosują przemoc seksualną wobec dzieci. Przemoc stosują również dzieci wobec siebie nawzajem. Ofiary przemocy są:

- **gwałcone:** Sprawca penetruje waginę, odbyt lub usta ofiary przy użyciu penisa lub przedmiotów, niekiedy czynią to inne osoby lub zwierzęta;
- **zmuszane do czynności seksualnych:** sprawca zmusza ofiarę aby zaspokoiła seksualnie samą siebie, sprawcę lub inne osoby na różne sposoby;
- **molestowanie seksualne:** sprawca wbrew woli drugiej osoby dotyka w sposób niekomfortowy jej piersi lub pośladków, wymusza pocałunki lub ją obejmuje

Wyżej wymienione czyny są przykładami znacznego nadużycia władzy. Sprawca czyni to celowo i umyślnie. Zamierzeniem jego jest zaspokojenie własnych potrzeb seksualnych oraz upokorzenie ofiary. Czyny te są karalne (pociągnięcie do odpowiedzalności karnej).

Natomiast przekraczanie granic w sferze seksualnej nie jest karalne (nie podlegają przepisom prawa karnego jako *czyny przestępcze),* ale można złożyć doniesienie, gdy się tego doświadczy.

! **Ofara jednej z form przemocy seksualnej nie powinna czynić sobie zarzutów, a w żadnym wypadku nie należy odczuwać wyrzutów sumienia! Ofiary przemocy nie ponoszą żadnej winy, ani odpowiedzialności za przemoc wobec nich. Ofiary nie muszą dociekać przyczyn aktów przemocy, a w żadnym wypadku usprawiedliwiać sprawców (przykład: „Nie powinnam była tam pójść. Powiedziałam znów coś niestosownego. A może moja spódnica była za krótka”).**

PRZEKRACZANIE GRANIC W SFERZE SEKSUALNEJ

Do przekraczania granic w sferze seksualnej dochodzi niekiedy nieświadomie, często wskutek niewiedzy lub braku bądź znikomej wrażliwości.

Przekraczanie granic w sferze seksualnej jest często zaczątkiem czynności seksualnych podlegających odpowiedzialności karnej. **Z doświadczenia wynika, że ofiary często nie są w stanie się bronić. Przeżywają one akt przemocy jako szok i odczuwają lęk. Dlatego też, wiele osób poszkodowanych nie jest w stanie przeciwstawić się danej sytuacji. Mimo to nie ponoszą one żadnej winy za to, co im się przytrafiło.**

! **Należy dać jasno do zrozumienia: „Stop. Tu jest granica".**

MOLESTOWANIE SEKSUALNE

Molestowanie seksualne (płeć ofiary odgrywa tutaj dużą rolę) to zachowanie, którego celem jest poniżenie lub naruszenie godności drugiej osoby. Molestowanie seksualne objawia się m.in. przez niekomfortowe dotykanie pośladków lub piersi innej osoby.

Ważne: Należy napastnikowi dać stanowczo do zrozumienia, słownie lub gestami, aby przestał zachowywać się natarczywie. Może to zapobiec aktowi przemocy, ale

nie ma na to gwarancji. Wówczas należy zwrócić się o pomoc – gdyż, niektórzy sprawcy przekraczają umyślnie pewne granice!

WYKORZYSTYWANIE SEKSUALNE

Jedną z form przemocy seksualnej jest wykorzystywanie seksualne. Jest to każda czynność seksualna osób dorosłych z nieletnimi – dziewczynkami lub chłopcami do 14. roku życia. Nie ma znaczenia fakt, czy udział dzieci w czynnościach seksualnych był pozornie dobrowolny (czy się na to zgadzały) lub czy się temu opierały.

Z wykorzystywaniem seksualnym mamy również do czynienia, gdy taka aktywność wystąpi pomiędzy dorosłym a dzieckiem (lub dorosłym a innym dorosłym), jeśli osoby te ze względu na ograniczenie fizyczne, poziom rozwoju psychicznego i umysłowego lub ograniczonej zdolności komunikacji z otoczeniem pozostają w zależności od sprawcy. Osoby te, nie są w stanie w pełni zrozumieć i udzielić świadomej zgody na aktywność seksualną. Sprawcy wykorzystują wówczas swoją pozycję.

Niektórzy sprawcy wykorzystują różne środki komunikacji (najczęściej serwis internetowy – chatroom), do nawiązania kontaku z dziećmi lub młodzieżą, w celu zaplanowania czynności seksualnej. Sprawcy nawiązują kontakt, wykazują zainteresowanie i próbują zaprzyjaźnić się z ofiarą. Zbierają przy tym informacje, które mogą wykorzystać przeciwko swojej ofierze (np. „powiem o tym twoim rodzicom, jeśli nie prześlesz mi nagich zdjęć"). Są to działania podejmowane w celu zaplanowania aktu przemocy seksualnej tzw. „grooming" (uwodzenie dziecka).

Przykład:
Czteroletnia dziewczynka. Sprawcami wykorzystywania seksualnego dziecka byli partner i przyjaciele matki. Jeden ze sprawców celowo wyszukał matkę. Szukał on ofert towarzyskich i znalazł ogłoszenie samotnej matki z małą córeczką. Mężczyzna ten chciał współżyć seksualnie z dzieckiem i miał do niego bardzo łatwy „dostęp", jako że wszyscy wspólnie mieszkali. Matka nic nie uczyniła, aby ochronić dziecko przed molestowaniem. Bała się, że partner może ją opuścić.

Sprawca postępuje w sposób przemyślany i wykorzystuje istniejące struktury społeczne, wartości i normy, pod które się podszywa. Jedną z nich jest zakaz kulturowy (tzw. tabu) rozmawiania na tematy seksualne, w wyniku czego, molestowane dzieci lub młodzież milczą. Innym czynnikiem jest autorytarne wychowanie: jeśli dzieci nauczone są nie sprzeciwiać się dorosłym i robić to, co oni im polecą, wówczas dzieci mają trudności w postawieniu granic i we własnej obronie.

Molestowanie seksualne może wywołać u dziecka następujące reakcje psychiczne:

– **poczucie wstydu:**
  Dzieci są przekonane, że ponoszą winę za akty przemocy. Wstydzą się tego, co im się przytrafiło. To uczucie jest często znacznie mocniejsze niż złość na sprawcę.

– **źle pojmowane poczucie odpowiedzialności:**
Dzieci są zdania, że postąpiły niewłaściwie lub że ponoszą winę za rozpad rodziny. Dla większości dzieci jest to problem nie do rozwiązania.

– **strach przed konsekwencjami:**
Dzieci są ofiarami przemocy seksualnej w szkole lub w innych instytucjach. Milczą, gdyż chcą uniknąć kłopotów w rodzinie, z nauczycielami lub z przyjaciółmi.

– **strach przed konsekwencjami:**
dzieci obawiają się, że inne osoby zupełnie inaczej interpretują zaistniałą sytuację oraz że ich własne uczucia są fałszywe. Często nie wiedzą, jakie prawa im przysługują oraz że dorośli niewłaściwie postępują, a ich czyny są karalne.

Przykład:
Ojciec molestował seksualnie swoją dwunastoletnią córkę przez dłuższy okres czasu. Podczas wymuszonej penetracji, dziewczynka odczuwała ból i wyczuwa intuicyjnie, że ojciec zachowuje się niewłaściwie. Ojciec wyjaśnił córce, że jest dużo ładniejsza niż jej matka i że on ma obowiązek przysposobić ją do życia seksualnego. Dziewczynka czuje się winna wobec matki, zauważyła jej niechęć do siebie. Dziecko jest także przekonane, że ponosi odpowiedzialność za to, że jest dla ojca obiektem pożądania ze względu na swój wygląd zewnętrzny.

Dziewczynka nigdy nie zaznała wsparcia w rodzinie. Za to chętnie przebywała w szkole, w której pracowała jedna z nauczycielek, którą szczególnie lubiła. Ponadto miała bardzo dobry kontakt z matkami swoich dwóch szkolnych przyjaciółek.

– **zobowiązanie wobec sprawcy do zachowania tajemnicy:**
Dzieci nie potrafią rozróżnić „dobrych" i „złych" tajemnic. Niekiedy chciałyby się zwierzyć ze swojej tajemnicy, nawet wówczas, gdy sprawca wywiera na dzieci silną presję.

Dzieci, które wiedzą, że ich otoczenie traktuje je z szacunkiem, wiedzą, że mogą ufać swoim uczuciom. Takie dzieci są odważniejsze i są w stanie rozmawiać z osobą zaufaną na temat wykorzystania seksualnego.

PRZEMOC SEKSUALNA POPRZEZ NIEAKCEPTOWANE PIESZCZOTY

Przemoc seksualna nie zawsze ma znamiona „brutalności" i wiąże się z zadawaniem bólu drugiej osobie (np. biciem). W wielu przypadkach objawia się ona poprzez czyny, które są interpretowane jako okazywanie czułości, np. tkliwe pieszczoty. Dochodzi do tego pod wpływem dominacji i przymusu. Ta forma przemocy stawia poszkodowanych w trudnej sytuacji i wywołuje u nich sprzeczne emocje: małżonek lub ojciec, dziadek lub przyjaciel rodziny sugeruje swojej ofierze, że zamierza zrobić z nią „coś przyjemnego". Przekracza przy tym cielesne i psychiczne granice oraz wykorzystuje swoją władzę. Poszkodowani odczuwają ból i wstręt. Sprawca poprzez stwierdzenia typu: „Jesteś taka seksowna", lub „gdybyś tylko się tak seksownie nie ubierała …", czy „twoja matka nie jest tak wspaniała jak ty" lub "widzę przecież, jak twoje ciało na mnie reaguje, ty też tego chcesz …" chce zasugerować ofierze, że sama na to

przyzwoliła. Sprawca wmawia dziecku, że ponosi ono za winę za to, że doszło do kontaktu seksualnego. Także kobiety odczuwają po części przesunięcie odpowiedzialności za czyn.

Niekiedy w trakcie niechcianego kontaktu seksualnego ofiary przeżywają satysfakcję a nawet orgazm. Stanowi to dla ofiar znaczne obciążenie psychiczne. To jedynie naturalna reakcja organizmu na stymulacje seksualne. Nie należy się wstydzić z tego powodu!

Sytuacja prawna:
Czyny seksualne z dziećmi i wobec dzieci poniżej 14. roku życia zawsze podlegają karze.
Według artykułu 176 niemieckiego Kodeksu Karnego (StGB) wykorzystanie seksualne ma miejce, gdy dzieci zostają zmuszone do czynności seksualnej wobec lub ze sprawcą albo z innymi osobami. Ponadto czynem niedozwolonym jest pokazywanie dzieciom materiałów z zawartością treści pornograficznych i tym samym odziaływanie na dzieci.

Prawo karne chroni młodzież w wieku do 18. roku życia przed aktami przemocy seksualnej ze strony osób sprawujących nad nimi *pieczę/opiekę*. Dotyczy to rodziców (przybranych rodziców), nauczycieli, instruktorów, pracowników socjalnych lub innych pracowników w instytucjach/domach wychowawczych/opiekuńczych. W przypadku młodzieży w tym wieku sprawdza się, w jakim stopniu uległa ona presji lub przymusowi oraz czy został nadużyty stosunek zależności.
Młodzież (w wieku od 14. do 18. lat) oraz młodociani (w wieku od 18. do 21. lat) podlegają karze, w przypadku, gdy wykorzystują niekorzystną sytuację innej dziewczyny lub chłopca lub jeśli płacą im za czynności seksualne.

KONSEKWENCJE PRZEMOCY WOBEC KOBIET I DZIECI

SKUTKI INDYWIDUALNE

Każda osoba inaczej reaguje na doznaną przemoc. Przemoc ze względu na płeć zawsze narusza *integralność* każdej osoby pokrzywdzonej.

Może to prowadzić do długo utrzymujących się *zaburzeń psychicznych (traumy)*. Wiele kobiet i dzieci, które doświadczyły przemocy na tle seksualnym, obwinia się za to i cierpi z tego powodu. Ofiary starają się przyporządkować i zrozumieć to, co się stało oraz znów przejąć kontrolę nad sobą i swoim życiem. Z reguły próba zrozumienia tego co zaszło, wywołuje u ofiar poczucie winy. Starają się powiązać własne zachowanie z aktami przemocy:

Przykład:
„Gdybym tam nie była albo gdybym współżyła z nim dobrowolnie. Powinnam wreszcie zaakceptować to, że on jest moim mężem i ma prawo wymagać, abym z nim współżyła".

Po akcie przemocy kobiety są w stanie szoku. Nawet kilka dni po zajściu znajdują się w stanie odrętwienia i nie reagują na bodźce z zewnątrz. Kobiety czują się zupełnie obco w zaufanym otoczeniu i mają poczucie, że wszystko jest zaprzeczeniem tego, w co do tej pory wierzyły. Stan ten określany jest jako dezorientacja.

Każda osoba inaczej reaguje na doznaną krzywdę. Nie ma „typowego" wzorca zachowań. *Skutkami* tj. *następstwami doznanej przemocy* mogą być:

– **zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa:**
  Niektóre kobiety rozważają możliwość zgłoszenia przestępstwa na policji.
– **próba nawiązania kontaktu:**
  Niektóre kobiety chcą porozmawiać z osobami, które darzą szczególnym zaufaniem lub zgłaszają się do poradni specjalistycznych.
– **załamanie:**
  Znaczna część osób pokrzywdzonych płacze przez kilka godzin, nie jest w stanie nic powiedzieć i wprost okazuje swoją rozpacz.
– **opanowanie:**
  Niektóre ofiary mogą sprawiać wrażenie opanowanych, rozsądnych i świadomych tego, co je spotkało. Zdają sobie sprawę, że doznały przemocy i że to sprawca ponosi winę. Niemniej zastanawiają się, co źle zrobiły.
– **usprawiedliwienie:**
  Niektóre osoby nie interpretują tego co zaszło jako aktu przemocy. Próbują jakoś przyporządkować i usprawiedliwić akt przemocy i potraktować go jak coś „normalnego". Pokrzywdzone kobiety często nie potrafią zaufać swoim uczuciom, gdyż nie nauczyły się dopuszczać do siebie emocji takich jak np. wstręt, strach, rozpacz, nienawiść, smutek czy *bezsilność*.
– **zakłócenie poczucia własnej wartości:**
  Godność, stosunek do seksualności lub do własnego ciała mogą zostać zakłócone na dłuższy czas.
– **przypisywnanie sobie winy:**
  Wiele osób pokrzywdzonych odczuwa wstyd, niechęć do samych siebie, skłania się do bolesnej samokrytyki lub zmaga się z poczuciem winy.
– **irytacja:**
  Wiele ofiar jest bardzo poirytowanych własnym zachowaniem w trakcie czynu przemocy.

Przykład:
Czteroletnia dziewczynka wychowuje się w otoczeniu, w którym przemoc seksualna jest traktowana jak coś „normalnego". Matka nie chce lub nie może bronić dziecka; nie była w stanie prosić o pomoc, gdyż nie wiedziała, że dziecko jej potrzebuje. Z upływem lat córka zatraciła poczucie własnej wartości, zaufanie do siebie samej i odczuwała niechęć do własnego ciała. W końcu przestała się myć. Równocześnie tęskniła za miłością i przywiązaniem: nauczyła się, że może je otrzymać w zamian za seks i namawiała kolegów ze szkoły do czynności seksualnych. Jej postępowanie zwróciło uwagę i zostało zakwalifikowane jako zachowanie seksualne odbiegające od normy. Był to powód do konsultacji ze specjalistą.

Reakcja osób bliskich często utwierdza ofiary w ich przekonaniach. Członkowie rodziny, przyjaciele lub znajomi mogą reagować defensywnie, często nie dowierzają lub nie potrafią zrozumieć zajścia lub obwiniają osobę pokrzywdzoną.

SKUTKI ZDROWOTNE

Niektóre urazy zdrowotne powstałe w wyniku doświadczonej przemocy trudno jest powiązać z samym aktem przemocy. Niektóre zaburzenia psychiczne lub *psychosomatyczne* pojawiają się dużo później i dłużej się utrzymują.

Kobiety, które w dzieciństwie doświadczyły przemocy i wskutek tego po upływie długiego czasu odczuwają dolegliwości fizyczne, nie są w stanie powiązać przyczyn dolegliwości z doświadczoną przemocą.

Niejednokrotnie zdarza się, że ofiary przemocy przedstawiają obrażenia cielesne jako następstwo nieszczęśliwego „wypadku".

Skutkami przemocy mogą być:

– **obrażenia cielesne:**
  Złamania, obrażenia wewnętrzne, uraz mózgu na wskutek bicia po głowie, widoczne i niezagojone blizny na całym ciele, poparzenia, poparzenia chemiczne, zniekształcenia twarzy, uszkodzony wzrok i słuch, obrażenia w okolicy genitaliów na wskutek kopniaków i uderzeń lub zmuszenie do aborcji.

– **obrażenia narządów płciowych:**
  Obrażenia powstałe wskutek gwałtu obejmują urazy krocza i pochwy, krwawienie, zapalenie pęcherza moczowego, choroby przenoszone drogą płciową, bezpłodność oraz poronienie.

– **zaburzenia psychosomatyczne:**
  Wrzody na żołądku, zakrzepy, ból serca, utrzymujące się bóle głowy, zaburzenia układu krążenia i wiele innych.

– **konsekwencje emocjonalne tj. psychiczne:**
  Niepokój i lęk, zaburzenia snu, brak zaufania do innych, *depresja,* poczucie wstydu i winy, *zespół stresu pourazowego PTSD,* zaburzenia percepcji (flashback), poczucie „brudu" i naznaczenia *stygmatem,* zaburzenia tożsamości i granic pomiędzy zachowaniami prawidłowymi a patologicznymi, obniżone poczucie własnej wartości, rozpacz, dążenie do samookaleczenia, utrzymujący się ból podczas współżycia, wpływ na zachowanie seksualne, zaburzenia odżywiania, nerwica natręctw, uzależnienie od narkotyków lub lekarstw, próby popełnienia samobójstwa lub samobójstwo.

Niekiedy osoby pokrzywdzone nie wiążą zaburzeń psychicznych z przemocą. Skutki w postaci problemów psychicznych nie są interpretowane jako konsekwencja przemocy, lecz jako własna „niedoskonałość". Prowadzi to do dalszego obniżenia poczucia własnej wartości.

KONSEKWENCJE PRZEMOCY W RODZINIE I SPOŁECZNE

Ludzie są istotami społecznymi i potrzebują kontaktów społecznych, np. z rodziną, z przyjaciółmi lub z kolegami z pracy. Do przemocy dochodzi najczęściej w zaufanym środowisku – obce osoby rzadko są sprawcami -, dlatego też najbliższe otoczenie jest tym dotknięte. Wielu kobietom pokrzywdzonym trudno jest mówić o doznanej przemocy. Obawiają się zarzutów (typu: „Dlaczego tam poszłaś?", lub „Na pewno go kokietowałaś?"). Ponadto członkowie rodziny lub przyjaciele ofiary mają trudności z zaakceptowaniem występowania aktów przemocy w ich najbliższym środowisku.

Konsekwencje przemocy domowej lub na tle seksualnym:

- **strach przed wykluczeniem ze środowiska społecznego:**
  Ujawnienie zaistniałych aktów przemocy może prowadzić do rozstania się z partnerem, do samotności, do rozpadu rodziny lub wywołać strach przed (nowym) związkiem intymnym i ewentualną przemocą.
- **dokuczliwe poczucie wykluczenia:**
  Przy utrzymującej się od dłuższego czasu przemocy ofiara zaczyna odsuwać się od swojego otoczenia. Zanika poczucie własnego bezpieczeństwa. Skutkiem tego jest natężona izolacja, a w szczególności zmiany w systemie wartości.
- **przeświadczenie o braku wyjścia z sytuacji na skutek uzależnienia finansowego:**
  Prowadzi to do natężonego poczucia izolacji. Oprócz strachu przed agresywnym zachowaniem partnera, pojawia się

silne uczucie, że nie można bez niego dalej żyć.

– **pasywność:**
Utrata zaufania do siebie lub poczucia własnej wartości prowadzi często do zupełnego dopasowania się do sprawcy. Umotywowane jest to chęcią przeżycia. Związek pomiędzy ofiarą a sprawcą jest tak intensywny, że z upływem czasu ofiara zaczyna postrzegać siebie oczyma sprawcy.

– **brak poczucia odpowiedzialności wobec dzieci:**
Konsekwencją przemocy są często zaburzenia psychiczne *(zespół stresu pourazowego, zaburzenie osobowość typu borderline, zaburzenie dysocjacyjne tożsamości)*. W skutek zaburzeń ofiary zaniedbują swoje dzieci.

– **obawa przed zmianami:**
Rozstanie może być przyczyną zmiany planów życiowych lub zawodowych: np. poprzez wypowiedzenie umowy o pracę lub zmianę miejsca pracy, problemy w miejscu pracy, bezrobocie.

– **ubóstwo:**
Dla wielu kobiet następstwem rozłąki jest ubóstwo lub zwiększone ryzyko popadnięcia w ubóstwo na skutek utraty mieszkania lub bezdomności. Kobiety i dzieci, które doświadczyły przemocy i utraciły dotychczasową pozycję społeczną są bardziej narażone na ryzyko ubóstwa.

Osoby pokrzywdzone cierpią nie tylko z powodu *wykluczenia* społecznego. Kobiety, które szukają schronienia w domach dla kobiet, opuszczają także zaufane otoczenie i zostawiają cały swój dorobek. Często nie składają *doniesienia o przestępstwie,* rezygnują z pieniędzy na utrzymanie lub z odszkodowania.

Powodami ku temu są:

– strach przed ponownymi aktami przemocy;
– wstyd, gdyż w większości przypadków są przekonane, że są (współ)winne i nie chcą narażać rodziny na kompromitację;
– przekonanie, że dochodzenie praw na *drodze prawnej* jest żmudne i nie zawsze kończy się sukcesem;
– wyniesione doświadczenia, że mężczyźni posiadają „prawo" do karania kobiet i dzieci oraz że mogą wymagać od kobiet, aby z nimi współżyły płciowo.

ZACHOWANIA AGRESYWNE PRZENOSZONE Z POKOLENIA NA POKOLENIE

Osoby, które doznały przemocy w dzieciństwie mogą w przyszłości stać się sprawcami lub pozostają w „roli ofiary".

Przykład:
Matka czteroletniej dziewczynki doświadczyła w dzieciństwie od ojca przemocy na tle seksualnym. Jako matka nie była w stanie ochronić ani siebie, ani swojej córki. Kobieta wyrosła w przekonaniu, że dzięki kontaktom seksualnym może nawiązać kontakt z mężczyznami. Jej córka mając dwanaście lat naśladuje matkę. Pracownica pomocy rodzinnej spytała matkę, dlaczego nie chroniła córki przed atakami ze strony jej partnera życiowego. Matka odpowiedziała: „Dla mnie było to zupełnie normalne – ja też to tak przeżyłam".

KONSEKWENCJE PONOSZONE PRZEZ DZIECI

Dzieci, które doznały bezpośredniej lub pośredniej przemocy domowej wykazują podobne *następstwa (zaburzenia)* psychiczne jak osoby dorosłe, a ponadto znacznie częściej ulegają ciężkiej traumie.

Następstwem tego są:

– **obniżenie poczucia własnej wartości:** Dążenie do realizacji swojego potencjału jest bardzo ograniczone.

– **rozczarowanie:** Bycie świadkiem słabości i bezsilności jednego z rodziców potęguje własną bezsilność.

– **niewłaściwa ocena sytuacji:** Bycie świadkiem słabości i bezsilności jednego z rodziców może spowodować, że dzieci staną po stronie sprawcy, gdyż wówczas czują się bezpieczne.

– **wzorce, które nie są godne do naśladowania:** Dzieci, które doświadczyły przemocy, w przyszłości same niejednokrotnie stają się sprawcami lub ofiarami.

– **obrażenia cielesne:** W większości przypadków dzieci wykazują oprócz objawów zaburzeń psychicznych, podobnie jak ich matki, również obrażenia cielesne. Niekiedy dzieci bezpośrednio stają się ofiarami przemocy, gdy próbują powstrzymać sprawcę i pomóc swoim matkom.

– **tajemnice, które stają się ciężarem:** Jako że dzieci podlegają obowiązkowi szkolnemu, są zmuszane do utrzymywania kontaktu ze światem zewnętrznym. W przypadku, gdy w domu dochodzi do przemocy ulegają presji osoby dorosłej. Dzieci obawiają się, że ich ojciec pójdzie do więzienia, jeśli nie dochowają tajemnicy. Dzieciom wmawia się, że będą winne, jeśli w wyniku interwencji policji dojdzie do rozpadu rodziny. Dzieci zastrasza się, że pójdą do domu dziecka. Są to tylko niektóre z przykładów, dlaczego dzieci milczą na temat przemocy w rodzinie. Ponadto w wielu szkołach nauczyciele, nawet jeśli podejrzewają przemoc w rodzinie, nie są w stanie podjąć odpowiednich kroków.

– **silne zaburzenia traumatyczne:** Całkowite wyeliminowanie lub wypieranie zaznanej przemocy może doprowadzić do wykluczenia społecznego, ale również do samobójstwa.

– **decyzja o podjęciu zmiany:** Wiele dzieci opuszcza dom rodzinny chcąc rozpocząć życie na nowo.

! **Proszę zwrócić się do osób, którym Państwo ufacie. Porozmawiać z nimi lub z pracownikami punktów doradczych na temat otrzymania koniecznej pomocy oraz ochrony dla dzieci, które doświadczają przemocy domowej.**

4. Sposoby wyzwolenia się z przemocy

PROGRAM OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W NIEMCZECH

W Republice Federalnej Niemiec dzieci, kobiety i mężczyźni są równouprawnieni. Dlatego też, wszystkim przysługują te same prawa do ochrony. Ofiary przymocy mogą skorzystać z różnych środków ochronnych. Każdy człowiek ma prawo do życia bez przemocy.

Przemoc doznana ze strony partnera ma wiele oblicz: obrzucanie obelgami, ograniczenia swobody osobistej, kontrola, zachowanie agresywne, grożenie, obrażenia ciała, stosowanie przymusu do współżycia seksualnego, prześladowanie oraz naprzykrzanie się lub napastowanie.

POMOC W SYTUACJI KRYZYSOWEJ

W przypadku gwałtownego napadu agresji ze strony partnera można zadzwonić na **policję** pod numer **110** lub udać się osobiście na posterunek policji. Policja jest zobowiązana do natychmiastowego przybycia i zapewnienia ochrony osobie pokrzywdzonej. Policja ma możliwość wydania nakazu opuszczenia mieszkania przez sprawcę na 14. dni lub tymczasowo zatrzymać sprawcę, aby uzyskać zakaz wstępu sprawcy do mieszkania. W przypadku popełnienia czynu zabronionego policja jest zobowiązana do przyjęcia wniosku o ściganie sprawcy.

Ponadto pokrzywdzone kobiety mogą zwrócić się do ośrodka pomocy dla kobiet i tam wraz z dziećmi otrzymać na pewien czas bezpieczne schronienie. Konieczne jest poddanie się obdukcji lekarskiej w celu potwierdzenia odniesionych obrażeń cielesnych.

! **Wszystkie osoby są równe wobec prawa. Oznacza to, że kobiety i dzieci mają te same prawa co mężczyźni i mogą sami o sobie decydować. Istnieje rozdzielenie ustawodawstwa i religii.**

PORADNICTWO

W poradniach, ośrodkach dla kobiet, biurach pomocy dla ofiar lub dzwoniąc na numer pogotowia dla ofiar przemocy (patrz adresy kontaktowe) pokrzywdzone kobiety otrzymają konieczną pomoc, wsparcie i poradę na temat możliwości ochrony. Poradnie udzielają informacji co do dalszego postępowania, ale nie składają *wniosku o ściganie przestępstwa*. Wniosek można złożyć później. Na życzenie, pracownicy udzielają porad anonimowo.

Pokrzywdzone kobiety mogą zwrócić się o wsparcie do swoich przyjaciół, krewnych lub sąsiadów.

Pracownicy punktów doradztwa, lekarze oraz *adwokaci* podlegają obowiązkowi zachowania tajemnicy zawodowej. W przypadku, gdy zagrożone jest *dobro dziecka* mogą skontaktować się z Urzędem ds. Młodocianych (Jugendamt).

Wskazane jest skorzystanie z pomocy prawnej, w przypadku, gdy osoba poszkodowana zamierza złożyć wniosek o ściganie przestępstwa.

ZAŁOŻENIA RAMOWE USTAWY CHRONIĄCEJ OFIARY PRZEMOCY DOMOWEJ

Zgodnie z zasadą „Kto bije – musi odejść" – ustawa daje ochronę każdej osobie, która jest dotknięta przemocą, jest napastowana, molestowana lub prześladowana.

Osoba, która stała się ofiarą przemocy, gróźb lub prześladowań może niezależnie od złożenia wniosku o wszczęcie *postępowania karnego* złożyć **wniosek o zastosowanie środków mających na celu jej ochronę.** Osoby pokrzywdzone otrzymają bezpłatne porady w specjalnych punktach doradczych. Świadczenia, które zarządził sąd w ramach Ustawy o Ochronie przed Przemocą (Gewaltschutzgesetz GSG) są związane z poniesieniem kosztów. Osoby nie posiadające wystarczających środków finansowych, niskie dochody lub niewielki majątek, mogą złożyć *wniosek o zwolnienie z kosztów sądowych.*

Każda osoba może złożyć wniosek o wydanie nakazu ochrony w sądzie rodzinnym (sądzie rejonowym) w miejscu zamieszkania, w miescu w którym miało miejsce zajście lub w miejscu aktualnego pobytu. W ramach ochrony danej osoby, sąd może wydać wobec sprawcy zakaz:

– zbliżania się do mieszkania,
– przebywania w określonych miejcach, które regularnie odwiedzają kobiety lub do których (muszą) się udać,
– kontaktowania się,
– lub spotykania się z ofiarami.

Kto mieszka wspólnie ze sprawcą w jednym mieszkaniu, może złożyć wniosek o wyłączne korzystanie z mieszkania.

Sąd zarządza na pewien czas środki zapobiegawcze wobec sprawcy i powiadamia o tym policję. Sprawca podlega karze, jeśli nie stosuje się do zarządzeń sądu. W takiej sytuacji można skontaktować się z policją.

SKORZYSTANIE Z POMOCY ADWOKATA

Wprawdzie reprezentacja przez adwokata nie jest konieczna, niemniej osoba, która zamierza złożyć wniosek powinna zaangażować adwokata. Daje to osobie pokrzywdzonej możliwość wpływu na przebieg postępowania. Osoby pokrzywdzone mogą działać jako strona w charakterze oskarżyciela posiłkowego. W punktach doradztwa lub pomocy dla ofiar przemocy można otrzymać adresy kompetentnych adwokatów.

Osoby, których nie stać na pokrycie wydatków związanych z wynagrodzeniem fachowego pełnomocnika, mogą starać się o przyznanie *pomocy prawnej* na pierwszą poradę. Wnosek o przydzielenie pomocy prawnej można otrzymać w sądzie rejonowym w miejsu zamieszkania. W punkcie doradztwa, osoby pokrzywdzone otrzymają pomoc w wypełnieniu wniosku.

Osoba, która stała się ofiarą czynu przestępczego i jest wezwana do złożenia zeznań w sądzie jako świadek, może złożyć wniosek o zaświadczenie uprawniające do pierwszego doradztwa.

Ponadto pokrzywdzone kobiety mogą występować w postępowaniu sądowym w charakterze oskarżyciela posiłkowego, obok adwokatki działającej w sprawie jako oskarżyciel publiczny. W szczególnych przypadkach koszty adwokackie zostaną pokryte. Informację na temat wysokości opłaty za czynności oskarżyciela publicznego można uzyskać podczas pierwszej rozmowy z prawnikiem lub w punkcie doradczym.

Zaleca się skorzystać z pomocy adwokata jako tzw. *wsparcia dla świadka*, jeśli osoba pokrzywdzona będzie składać w sądzie zeznania. W szczególnych przypadkach mogą zostać pokryte koszty za czynności adwokackie.

INNE MOŻLIWOŚCI WSPARCIA

Pomoc można uzyskać nie tyko w punktach doradczych, u adwokatów lub w ośrodkach dla kobiet. Na termin przesłuchania można stawić się wraz z *osobą godną zaufania*. Należy jednak wcześniej złożyć odpowiedni wniosek.

Pokrzywdzone kobiety mogą skorzystać z pomocy psychologiczno-społecznej (asysty) świadczonej przez osoby trzecie. Osoby asystujące są odpowiednio przeszkolone i udzielają wsparcia pokrzywdzonym świadkom oraz członkom ich rodziny przed, w trakcie oraz po rozprawie sądowej. W życiu codziennym pomoc psychologiczno-społeczną świadczą pracownicy innych punktów doradczych, tak aby oddzielić rozprawę sądową od codziennego wsparcia dla pokrzywdzonych oraz uniknąć zarzutu wywierania wpływu na przebieg postępowania sądowego przez osoby asystujące.

! **Od stycznia 2017 roku osoby pokrzywdzone mają prawo do asysty psychologiczno-społecznej świadczonej przez osoby trzecie.**

CO DALEJ PO ZŁOŻENIU WNIOSKU O WSZCZĘCIE POSTĘPOWANIA?

W celu wszczęcia postępowania przeciw przemocy domowej lub na tle seksualnym zeznanie osoby poszkodowanej ma kluczowe znaczenie. Wynika to z faktu, że najczęściej brak jest innych środków dowodowych lub są one niewystarczające. W wielu przypadkach brak jest świadków naocznych.

Osoba pokrzywdzona, która zdecydowała się na złożenie wniosku o wszczęcie postępowania musi mieć na uwadze, że będzie musiała kilkakrotnie składać zeznania (np. na policji **oraz** w sądzie). Dla ofiar wiąże się to z obciążeniem psychicznym. Aby zmniejszyć obciążenie psychiczne, wskazane jest, udać się odpowiednio wcześnie do punktu doradczego.

Pokrzywdzone kobiety mogą otrzymać pomoc psychologiczno-społeczną na okres przebiegu postępowania karnego.

Niektóre osoby poszkodowane nie chcą składać zeznań, świadomie zaprzeczają aktowi przemocy lub go bagatelizują. Osoby pokrzywdzone czynią to najprawdopodobniej ze strachu przed dalszą przemocą lub ponieważ nie widzą innej możliwości, aby wyrwać się ze związku przemocowego. Osoba pokrzywdzona, która nie składa wniosku o wszczęcie postępowania ma ku temu powody. W punktach doradczych można uzyskać pomoc i wsparcie oraz otrzymać wszelkie informacje bez składania zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa.

OCHRONA OSÓB POKRZYWDZONYCH

Po złożeniu doniesienia policja stosuje wobec sprawcy tzw. „upomnienie". Oznacza to, że sprawca zostaje ostrzeżony przez policję, aby nie kontaktował się z ofiarą oraz zaprzestał stosowania dalszej przemocy. W wielu przypadkach odnosi to pożądany efekt i sprawcy stosują się do zarządzeń. Ważne jest, aby osoby poszkodowane zgłosiły na policji wszelkie próby nawiązania kontaktu lub wywierania na nie wpływu przez sprawców (także przez osoby trzecie, np. krewnych lub przyjaciół sprawcy). Tylko wtedy policja może podjąć odpowiednie kroki!

KONTAKT Z POLICJĄ

W wielu komisariatach policjantki są odpowiednio przeszkolone do pracy z ofiarami przemocy. Adwokatka lub inna osoba zaufana może towarzyszyć osobie poszkodowanej podczas składania zeznań. Jeśli stopień znajomości języka (niemieckiego) jest niewystarczający, należy zwrócić się w komisariacie policji o pomoc tłumacza przysięgłego.

Po otrzymaniu zgłoszenia organy dochodzeniowe np. policja są zobowiązane do ścigania przestępstwa.

! **Nie można wycofać zawiadomienia o ściganiu przestępstwa.**

W procesie karnym kobieta pokrzywdzona może odmówić składania zeznań, wyłącznie wtedy, gdy przysługuje jej prawo do odmowy składania zeznań. Sytuacja taka ma miejsce wówczas, gdy składając zeznania kobieta mogłaby obciążyć samą siebie lub członka rodziny.

DALSZE POSTĘPOWANIE

Postawienie aktu oskarżenia i rozpoczęcie procesu karnego są dla ofiar znacznym obciążeniem psychicznym. Fachowa pomoc udzielona przez punkty doradcze, pomoc (asysta) psychologiczno-społeczna oraz wsparcie adwokatki mogą zmniejszyć uczucie lęku.

Poszkodowanym nie jest łatwo donieść o przestępstwie. Dlatego też bardzo pomocne może okazać się uprzednie poinformowanie się na temat: przebiegu postępowania karnego, praw przysługujących danej osobie w czasie procesu, dostępnych środkach ochronnych oraz pomocy psychologiczno-społecznej.

ROSZCZENIA Z TYTUŁU LECZENIA MEDYCZNEGO, ŚWIADCZENIA RENTOWE ORAZ OPIEKUŃCZE

Jeśli osoba pokrzywdzona wiarygodnie udokumentuje, że wskutek popełnionego z premedytacją aktu przemocy odniosła uszczerbek na zdrowiu lub poniosła straty ekononiczne, wówczas przysługuje jej prawo do świadczeń pokrywanych z budżetu państwa. Osoby, które nie przebywają na terenie Niemiec dłużej niż trzy lata, otrzymają świadczenia naliczone zgodnie z dochodami.

Świadczenia państwowe przysługujące z tytułu *Ustawy o Odszkodowaniu Ofiar (Opferentschädigungsgesetz OEG)* obejmują m.in.:

– świadczenia za leczenie medyczne (także *psychoterapeutyczne)*
– *świadczenia rentowe* (w zależności od stopnia doznanych obrażeń cielesnych oraz w zależności od dochodów)
– *świadczenia opiekuńcze* udzielane w zależności od indywidualnego zapotrzebowania poszkodowanego (np. świadczenia na rzecz integracji na rynku pracy, opiekuńcze, na pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego lub przyznane dodatkowo do kosztów utrzymania).
– *świadczenia rehabilitacyjne* (np. pobyt w senatorium)

WSPÓLNIE PRZECIW PRZEMOCY

Porady udzielane kobietom w punktach doradztwa ukierunkowane są na wsparcie ich *samoobrony,* tak aby zapobiec ponownym aktom przemocy. W trakcie rozmów kobiety traktowane są na równi z osobami udzielającymi porad. Rozmowy z pokrzywdzonymi kobietami mają na celu wzmocnienie samostanowienia oraz podniesienie poczucia własnej wartości. Ponadto kobiety uzyskają informacje, jakie szanse i przeszkody napotkają na dalszej drodze.

Poradnictwo ma na celu uświadomienie pokrzywdzonym kobietom, że mogą i są w stanie aktywnie bronić się przeciwko aktom przemocy oraz że posiadają siłę, aby wyzwolić się ze spirali przemocy. Aby osiągnąć zamierzony cel konieczne jest nie tylko wspieranie kobiet (przede wszystkim poprzez wskazanie przysługujących im praw i możliwości w dążeniu do realizacji ich potencjału), niezbędne jest również uświadomienie autorytatywnych mężczyzn, że w trudnych sytuacjach mogą obejść się bez używania siły.

! **Jeśli ktoś doświadczył przemocy nie oznacza to, że musi całe życie być ofiarą – są różne drogi wyjścia z przemocy.**

Glosariusz

Adwokat/ka	Prawnik/czka udzielający/a porad prawnych. Adwokatom przysługuje prawo odmowy składania zeznań oraz są zobowiązani do zachowania tajemnicy zawodowej. Tajemnica zawodowa stanowi podstawę zaufania między adwokatem/ką a klientem/ką.
Bezprawne pozbawienie wolności	Przetrzymywanie (zamykanie lub uprowadzenie itd.) danej osoby wbrew jej woli.
Bezradność	Poczucie niemocy i bezsilność w danej sytuacji
Czystki etniczne	Przymusowe usuwanie lub wypędzanie grup społecznych (religijnych), najczęściej przy użyciu przemocy, z terytorium danego kraju/regionu.
Darmowa pomoc prawna	Świadczenie w formie nieodpłatnej pomocy prawnej przeznaczone dla osób nie posiadających dochodów lub z niewielkimi dochodami. Osoby te mogą w ramach ww. pomocy uzyskać poradę prawną lub skorzystać z pomocy adwokata. Zakres darmowej pomocy prawnej nie obejmuje czynności związanych z postępowaniem sądowym.
Depresja	Depresja to zespół zaburzeń psychicznych, której charakterystycznymi objawami są: obniżenie tempa działania i nastroju, brak zainteresowania światem zewnętrznym oraz utrata motywacji.
Dobro dziecka	Warunki, w których dziecko czuje się komfortowo
Dominacja	Związek, w którym jedna osoba przejmuje władzę i ma przewagę nad drugą osobą.
Działania rehabilitacyjne	Działania mające na celu integrację osób fizycznie i psychicznie chorych ze społeczeństwem.
Handel kobietami	Nakłanianie kobiet do wyjazdu do pracy za granicą na podstawie fałszywych objetnic, oszustwa lub przedstawianie im nieprawdziwego obrazu warunków, jak również w przypadku, gdy zaciągają długi lub spłacają zawyżone opłaty agentom za pośrednictwo lub za inne usługi, jeśli stosowana jest przemoc, nacisk lub groźby wobec kobiet lub gdy są zatrudniane w warunkach wyzysku.
Instytucje o charakterze naukowym	Instytucje działające na mocy przepisów państwowych lub samorządowych o charakterze naukowym. Zalicza się do nich szkoły, przedszkola jak również biblioteki.
Integralność (uczciwość/prawość)	To zgodność (osobistych) zasad moralnych/etycznych z normami społecznymi
Izolacja	Samotność/wykluczenie danej osoby

Komunikowanie się	Wymiana/przekazywanie informacji
Kraj przyjmujący	Kraj, który przyjął na swoje terytorium uchodźców lub migrantów oraz w którym osoby osiadają na dłuższy czas.
Następstwa/ konsekwencje/skutki	Następstwa/konsekwencje czegoś po czymś. Na przykład zaburzenia psychiczne wskutek doświadczonej przemocy.
Obowiązek zachowania tejemnicy zawodowej	Obwiązek nałożony na różne grupy zawodowe do nie przekazywania informacji osobom postronnym.
Osoba godna zaufania	Ktoś, kto cieszy się zaufaniem danej osoby
Osoba nieposiadająca uregulowanego statusu pobytowego	Przyznanie danej osobie pobytu tolerowanego oznacza odroczenie deportacji (nie jest to przyznanie stałego pobytu uregulowanego prawnie).
Osoba ubiegająca się o azyl/uchodźca	Osoby ubiegające się o azyl to osoby, które szukają w Niemczech ochrony przed prześladowaniem politycznym, przed wydaleniem lub inną formą powrotu do kraju pochodzenia, w którym grozi im prześladowanie lub rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy.
Osobowość chwiejna emocjonalnie typu borderline	Typ osobowości charakteryzujący się niestabilnością w relacjach interpersonalnych, niestabilnym obrazem samego siebie oraz wahaniami nastroju.
Partner życiowy	Osoba z którą jest się w związku intymnym
Pasywność	Obojętność/bezczynność/bezwolność
Piecza/opieka	Związek opierający się na zapewnieniu opieki i zaspokojeniu potrzeb danej osoby przez inną osobę (np. nauczyciele wspierają dzieci).
Pobłażliwość	Uległość wobec innej osoby
Pomieszczenia/ośrodki dla kobiet	Domy i ośrodki przeznaczone wyłącznie dla kobiet, w których kobiety otrzymują wsparcie i ochronę
Poniżenie/upokorzenie	Sytuacja, w której ma miejsce jakakolwiek forma zniewagi lub upokorzenia drugiej osoby.
Postępowanie karne	Postępowanie, którego celem jest ściganie przestępstwa
Przekroczenie granic	Każda czynność, która jest ukierunkowana na zaspokojenie włanych potrzeb bez względu na wolę innej osoby lub przy wykorzystaniu cielesnej, psychicznej, kognitywnej lub lingwistycznej bezradności drugiej osoby.
Przemoc psychiczna	Jest formą przemocy, która ma na celu wywołanie u osoby pokrzywdzonej zaburzeń psychicznych poprzez grożenie, obrzucanie obelgami lub zachowanie mające na celu zastraszanie/kontrolowanie ofiary.
Przemoc ze względu na płeć	Przemoc skierowana wobec innych osob ze względu na ich płeć.

Przymus	Zmuszanie innej osoby do wykonania czegoś wbrew jej woli
Psychiczny	Coś, co zachodzi w psychice człowieka
Psychosomatyczny	Choroby somatyczne powstałe w wyniku wpływu czynników psychicznych na organizm człowieka.
Psychoterapia	Terapia stosowana w celu poprawy zdrowia psychicznego lub niwelowania skutków zaburzeń psychicznych
Punkt doradztwa	Punkty doradztwa to wyspecjalizowane ośrodki, które udzielają fachowych informacji, porad, wsparcia, wskazują możliwości podejmowania odpowiednich działań oraz pośredniczą w nawiązaniu kontaktu z innymi specjalistami w ich obszarze działania.
Renta	Prawo do świadczeń pieniężnych nabyte ze względu na sytuację życiową/wiek
Równouprawnienie/ równouprawniony	Równouprawnienie oznacza przyznanie równych praw i przywilejów. Równość prawna oraz równe traktowanie bez względu na płeć, wiek, pochodzenie etniczne, różnorodność religijną itd.
Ryzyko	Okoliczności, które mogą zwiększać prawdopodobieństwo zachorowania na przykład zaburzenie psychiczne na skutek doznanej przemocy.
Samoobrona	Umiejętność obrony samego siebie przed niebezpieczeństwem
Sposób reagowania	Sposób, w jaki odbiera się lub reaguje na daną sytuację
Sprawowanie władzy	Dominowanie /kontrola nad inną osobą/wykorzystanie bezradności innej osoby.
Stan prawny	Ustawy/akty normatywne dotyczące danej dziedziny
Strach/niechęć przed obcymi	Strach/niechęć w stosunku do obcych osób, grub społecznych, przedmiotów lub sytuacji.
Struktura patriarchalna (patriarchat)	Forma społecznej organizacji, w której przeważnie mężczyźni posiadają większe prawa i władzę aniżeli kobiety.
Stygmatyzacja	Proces polegający na nadawaniu pewnym osobom lub grupom społecznym etykiet/negatywnych określeń, w wyniku którego zostają one przyporządkowane do określonej kategorii tzw. „zaszufladkowanie".
Świadczenia opieki społecznej	Pomoc udzielana osobom potrzebującym wsparcia przez właściwe instytucje państwowe w oparciu o zasady opieki społecznej. Świadczenia obejmują m.in.: dodatek mieszkaniowy, zasiłek dla bezrobotnych lub zasiłek socjalny.
Sytuacja prawna	Ustawy/akty normatywne dotyczące danego tematu.

Trauma (uraz psychiczny)	Silne przeżycie, z którym dana osoba nie jest w stanie się uporać i prowadzi do zaburzeń psychicznych
Urzędniczy obowiązek zamieszkiwania w danym miejscu	Obowiązek nałożony na uchodźców/osoby starające się o azyl w Republice Federalnej Niemiec do przebywania w wyznaczonym miejscu.
Ustawa o odszkodowaniu dla ofiar	Ustawa określająca przedmiot, zakres i formę odszkodowania oraz opiekę nad ofiarami przemocy oraz członkami ich rodzin.
Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy	Ustawa stanowi cywilnoprawny środek ochrony dla osób doświadczających przemocy.
Wsparcie świadka	Osoba powołana do udzielenia wsparcia/pomocy świadkowi.
Wykorzystanie seksualne	Skrajne wykorzystywanie innej osoby. Obcowanie płciowe z dziećmi/ młodocianymi lub z bezradnymi osobami, które nie są w stanie się bronić (np. osoby wymagające opieki lub więźniowie itd.).
Wymiar sprawiedliwości	Wszelkie instytucje państwowe powołane do sprawowania wymiaru sprawiedliwości.
Wysiedlenie/wypędzenie	Przymusowe wysiedlenie ludności lub jej części z danego terytorium do innego państwa.
Wyzysk	Stosunek między osobami lub grupami społecznymi. Polega na wykorzystaniu przymusowego położenia, niedołęstwa lub niedoświadczenia drugiej osoby (ofiary).
Zaburzenie dysocjacyjne tożsamości	Dysocjacja to jedno z najostrzejszych zaburzeń osobowości występująca u osób które przeżyły traumę. Zaburzenie to związane jest z występowaniem dwóch lub więcej odrębnych osobowości u jednej osoby.
Zagrożenie dobra dziecka	Warunki, w których dziecko nie czuje się komfortowo i jego dobro jest zagrożone. Na przykład wówczas, gdy dziecko doświadcza przemocy.
Zawiadomienie/doniesie-nie o przestępstwie	Złożenie na policji lub w prokuraturze doniesienia o przestępstwie. Każda osoba może zgłosić przestępstwo
Zespół stresu pourazowego PTSD	Zaburzenie psychiczne będące formą reakcji na skrajnie stresujące lub zagrażające życiu wydarzenie (traumę).
Zmuszanie do prosytucji	Handel żywym towarem w celu wykorzystania seksualnego
Znamiona przestępstwa	Czyny niezgodne z prawem
Związek oparty na zależności	Związek w którym jedna osoba jest uzależniona od drugiej osoby (np. finansowo lub emocjonalnie).
Zwolnienie z kosztów sądowych	Wsparcie finansowe dla osób nie posiadających (lub o niewielkich) dochodach i źródłach utrzymania/majątku w celu dochodzenia swoich praw przed sądem.

Wybrane adresy

Anti-Diskriminierungsstelle des Bundes
Glinkastraße 24
10117 Berlin
Tel.: 030 185551865
Godziny przyjęć: pon. – piąt.: 09:00 – 12:00 oraz 13:00 – 15:00
E-mail: beratung@ads.bund.de
www.antidiskriminierungsstelle.de

Federalne Biuro ds. Przeciwdziałania Dyskryminacji
Poradnictwo prawne w przypadku dyskryminacji oraz pośrednictwo na szczeblu regionalnym w nawiązaniu kontaktów z zespołem specjalistów.

Bff – Bundesverband Frauenberatungs-stellen und Frauennotrufe Frauen gegen Gewalt e. V.
Petersburger Straße 94
10247 Berlin
Tel.: 030 32299500
Godziny przyjęć: pon. – wt.: 10:00 – 17:00, piąt.: 10:00 – 14:00
E-mail: info@bv-bff.de
Fax: 030 32299501
www.frauen-gegen-gewalt.de

Związek Federalny Poradni i Kryzysowych Telefonów Zaufania dla Kobiet w Sprawie przeciw Przemocy t.z.
Oraganizacja na szczeblu federalnym dla kobiet doświadczających przemocy. Strona internetowa z adresami regionalnych poradni dla kobiet, z numerami kryzysowych telefonów zaufania dla kobiet oraz wykaz schronisk dla kobiet:
www.frauen-gegen-gewalt.de/organisationen.html.
Inforamcje w języku arabskim, angielskim i tureckim.

Bundesarbeitsgemeinschaft der Kinderschutz-Zentren e. V.
Bonner Straße 145
50968 Köln
Tel.: 0221 569753
E-mail: die@kinderschutz-zentren.org
Fax: 0221 5697550
www.kinderschutz-zentren.org

Federalna Organizacja Centrów Ochrony Dziecka t.z.
Poradnictwo dla dzieci oraz rodzin doznających przemocy, w sytuacjach kryzysowych, oferty programów prewencyjnych oraz informacje na temat schronisk typu stacjonarnego dla dzieci na krótki okres.
Baza danych z adresami centrów ochrony dziecka:
www.kinderschutz-zentren.org/zentren-vor-ort

Bundesarbeitsgemeinschaft Täterarbeit Häusliche Gewalt (BAG TäHG e. V.)
Hohenzollernring 106
13585 Berlin
Osoba upoważniona do kontaktu:
Danelia Krüger
Tel.: 0162 1398443
E-mail: danelia.krueger@bag-taeterarbeit.de

Federalna Grupa Robocza ds. Pracy ze Sprawcami Przemoc w Rodzinie (BAG TäHG e. V.)
Organizacja zrzeszającą pod swoim dachem stowarzyszenia zajmujące się pracą ze sprawcami przemocy domowej, organizacja angażuje się również w ochronę ofiar przemocy domowej oraz w akcje zapobiegania przemocy.

Deutsche Gesellschaft für Prävention und Intervention bei Kindesmisshandlung und -vernachlässigung e. V.
Sternstraße 9 – 11
40479 Düsseldorf
Tel.: 0211 4976800
E-mail: info@dgfpi.de
Fax: 0211 49768020
www.dgfpi.de

Niemieckie Stowarzyszenie Prewencji i Interwencji przeciwko Znęcaniu się nad Dziećmi oraz ich Zaniedbywaniu t.z.
Stowarzyszenie zrzeszające fachowców (osoby indywidualne oraz instytucje), z Niemiec oraz z krajów sąsiedzkich, którego priorytetowym zadaniem jest podejmowanie wszelkich działań w celu polepszenia bezpieczeństwa dzieci.

Deutsches Institut für Menschenrechte
Zimmerstraße 26/27
10969 Berlin
Tel.: 030 259359-0
E-mail:
info@institut-fuer-menschenrechte.de
Fax: 030 259359-59
www.institut-fuer-menschenrechte.de

Niemiecki Instytut Praw Człowieka
Instytut informuje opinię publiczną na temat praw człowieka w kraju i za granicą oraz aktywnie angażuje się w programy prewencyjne przeciw pogwałcaniu praw człowieka, jak również programy wspierające i chroniące prawa człowieka.

Frauenhauskoordinierung e. V.
Tucholskystraße 11
10117 Berlin
Tel.: 030 33843420
E-mail: info@frauenhauskoordinierung.de
Fax: 030 338434219
www.frauenhauskoordinierung.de

Organizacja Dachowa ds. Koordynacji i Wspierania Domów i Instytucji Pomocy dla Kobiet t.z.
Organizacja dachowa działająca na szczeblu krajowym, która wspiera kobiety doświadczające przemocy.
Baza danych regionalnych poradni specjalistycznych:
www.frauenhauskoordinierung.de/beratungsstellensuche.html
Baza danych regionalnych domów/schronisk dla kobiet:
www.frauenhauskoordinierung.de/frauenhaussuche.html
Organizacja uwzględnia różnorodność językową i kulturową świadczonych ofert

---

Hilfetelefon Gewalt gegen Frauen
Tel.: 08000 116016
Kontakt: od poniedziałku do niedzieli
24 godziny na dobę.
www.hilfetelefon.de

Kryzysowy telefon zaufania dla kobiet doświadczających przemocy
Bezpłatna i anonimowa porada telefoniczna dla kobiet.
Oferujemy rozmowy w językach: albańskim, arabskim, bułgarskim, chińskim, dari/farsi, angielskim, francuskim, włoskim, kurdyjskim (kurmadzkim), polskim, portugalskim, rumuńskim, serbskim, hiszpańskim, rosyjskim, tureckim, wietnamskim.
Porady online, rozmowy za pośrednictwem internetu (chat)
Dyżur 24 godziny na dobę

Hilfetelefon Sexueller Missbrauch
Tel.: 0800 2255530

Kryzysowy telefon zaufania dla ofiar przemocy seksualnej
Bezpłatna i anonimowa porada dla ofiar przemocy seksualnej. Spis instytucji świadczących pomoc w danym regionie. Z oferty mogą skorzystać również uchodźcy.

Jugendportal zwangsheirat.de
Brunnenstraße 128
13335 Berlin
Tel.: 030 4050469930
(połączenia bezpłatne)
Godziny przyjęć: pon. 15:00 – 18:00,
wt. oraz czw. 10:00 – 13:00
E-mail: info@frauenrechte.de
Fax: 030 40504699-99
www.zwangsheirat.de

Portal dla młodzieży przeciw przymusowemu małżeństwu.de
Kryzysowy telefon zaufania przeciw przymusowemu małżeństwu. Portal oferuje porady online, blog (dziennik sieciowy) oraz wyszukiwarkę poradni specjalistycznych na terenie Niemiec.

KOK – Bundesweiter Koordinierungskreis gegen Menschenhandel e.V.
Kurfürstenstraße 33
10785 Berlin
Tel.: 030 26391176
E-mail: info@kok-buero.de
Fax: 030 26391186
www.kok-gegen-menschenhandel.de

Niemiecki Związek Interwencyjno-Konsultacyjny dla Ofiar Handlu Ludźmi t.z.
Związek angażuje się aktywnie w zwalczanie handlu ludźmi i wyzyskowi na szczeblu regionalnym i krajowym oraz na arenie międzynarodowej. Ponadto wspiera osoby, które stały się ofiarami handlu ludźmi oraz angażuje się w przestrzeganie praw człowieka wobec migrantów.

Krankenhäuser

Szpitale
Adresy szpitali znajdują się w książkach telefonicznych, można je również otrzymać w domach dla uchodźców, w gabinetach lekarskich, w kasach chorych lub w innych instytucjach.

Notfall-Nummern
112 (Pogotowie ratunkowe/straż pożarna)
110 (policja)

Numery alarmowe
Połączenia są bezpłatne. Pomoc medyczna w nagłych przypadkach (pogotowie ratunkowe), pożar (straż pożarna), w przypadku zagrożenia (policja).

Notruf und Beratung für vergewaltigte Frauen und Mädchen e. V.
Kasseler Straße 1a
60486 Frankfurt am Main
Tel.: 069 709494
E-mail: info@frauennotruf-frankfurt.de
Fax: 069 79302795
www.soforthilfe-nach-vergewaltigung.de

Kryzysowy telefon zaufania dla ofiar molesowania sekusualnego (kobiet i dziewcząt) t.z.
Poradnictwo w zakresie pomocy medycznej dla ofiar gwałtu. Ponadto poufne zabezpieczenie śladów przemocy na tle seksualnym.

Nummer gegen Kummer
Telefon-Beratung bei Sorgen und Nöten
Telefon dla dzieci i młodzieży
Tel: 116111
Konsultacje: pon. – sob.: 14:00 – 20:00

Telefon dla rodziców:
Tel.: 0800 1110550
Konsultacje: pon. – piąt.: 09:00 – 11:00
oraz wt. i czw.: 17:00 – 19:00.

„Dzwonienie na zmartwienie"
Telefon zaufania dla borykających się z kłopotami i trudnościami
Połączenia z komórki i telefonu stacjonarnego są bezpłatne i anonimowe. Porady specjalistyczne na terenie Niemiec dla dzieci, młodzieży i rodziców w sytuacjach kryzysowych oraz w przypadkach, gdy istnieje podejrzenie o zagrożenie dobra dziecka.

TERRE DES FEMMES
Menschenrechte für die Frau e. V.
Brunnenstraße 128
13355 Berlin
Tel.: 030 4050469930
Konsultacje: pon.: 15:00 – 18:00,
wt. i czw.: 10:00 – 13:00
E-mail: info@frauenrechte.de;
beratung@frauenrechte.de
Fax: 030 40504699-99
www.frauenrechte.de

TERRE DES FEMMES
Oraganizacja zajmująca się prawami dla kobiet t.z.
Organizacja użyteczności publicznej zajmująca się prawami dla kobiet oferuje profesjonalne porady osobiste, tefefoniczne oraz online.
Porady są udzielane w języku niemieckim i tureckim.

Unabhängige Patientenberatung Deutschland
Porady telefoniczne w języku arabskim:
0800 33221225
we wt.: 11:00 – 13:00
w czw.: 17:00 – 19:00

Porady telefoniczne w języku niemieckim:
0800 0117722
pon. – piąt.: 08:00 – 22:00
w sob.: 08:00 – 18:00

Porady telefoniczne w języku rosyjskim:
0800 011 77 24
pon. – sob.: 08:00 – 18:00

Porady telefoniczne w języku tureckim:
0800 0117723
pon. – sob.: 08:00 – 18:00

Porady online na stronie:
https://online.patientenberatung.de/

Niezależne Wsparcie i Porady dla Pacjentów w Niemczech
Informacje na temat opieki zdrowotnej w Niemczech (niezależnie od przynależności pacjenta do kasy chorych!), bezpłatne poradnictwo z telefonów stacjonarych i komórkowych. Porady są udzielane w języku arabskim, niemieckim, rosyjskim i tureckim.

Weisser Ring
Telefon dla ofiar: 116 006
www.weisser-ring.de

„Biały pierścień"
Bezpłatnie i anonimowo, poradnictwo telefoniczne, interwencja w sytuacjach kryzysowych i wymagających natychmiastowej pomocy, pośrednictwo, porady prawne, psychiczne wsparcie dla ofiar.

Zentrale Informationsstelle Autonomer Frauenhäuser
Markt 4
53111 Bonn
Tel.: 0288 68469504/-05
Konsultacje: pon. i piąt.: 09:00 – 13:00,
śr.: 14:00 – 17:00
E-mail: zif-frauen@gmx.de
Fax: 0228 68469506
www.autonome-frauenhaeuser-zif.de/de/autonome-frauenhaeuser/adressliste

Centralne Biuro Informacyjne Niezależnych Sieci Schronisk i Domów dla Kobiet
Baza sieci schronisk/domów/ośrodków pomocy dla kobiet

Notatki

Bezpieczeństwo i ochrona przed przemocą wobec uchodźczyń i młodzieży w Republice Federalnej Niemiec

Niniejszy poradnik zawiera informacje dotyczące „Bezpieczeństwa i ochrony przed przemocą" wobec uchodźczyń, migrantów i młodzieży w Republice Federalnej Niemiec. Naszym zamierzeniem jest poinformować Państwa o istniejących w Niemczech możliwościach interwencji i ochrony prawnej przed przemocą. Informacje dotyczą:

- przemocy przed, w trackie i po uchodźctwie
- przyczyn, form i skutków przemocy
- kim są sprawcy?
- sposobów wyjścia z przemocy
- Adresy i oferty wsparcia dla ofiar i ich krewnych

Niniejszy poradnik powstał w ramach projektu „MiMi – środki prewencyjne dla migrantów przeciw przemocy".
Poradnik informacyjny można zamówić na stronach internetowych: „www.mini-gegen-gewalt.de" oraz „mimi-bestellportal.de".

Ulotka sponsorowana przez:

Die Beauftragte der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration

Ethno-Medizinisches Zentrum e.V.

DHBW Duale Hochschule Baden-Württemberg Villingen-Schwenningen

Sächsische Landesvereinigung für Gesundheitsförderung

AJC Berlin Ramer Institute

ipoli Bildungspolitische Initiative e.V.

STUTTGART

AWO Interkulturell Vielfalt verbindet!

LANDKREIS MARBURG BIEDENKOPF

Verband Kinder- und Jugendarbeit Hamburg e.V.

Kreis Gütersloh weltgewandt & bodenständig

Sozialberatung Stuttgart e.V.

Niniejszy poradnik został przekazany przez: